



Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

**VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNÍT**

Lucia Krivdová

Domáce zvieratá a ich mláďatá

Kherutuňi džvirina the lakere ternore

Vydavateľ:	Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11, 850 01 Bratislava
Autor UZ:	<Mgr. Lucia Krivdová >
Kontakt na autora UZ:	<ZŠ Fričovce, Fričovce 21, 082 37 Široké, zsfricovce@centrum.sk>
Názov:	<Domáce zvieratá a ich mláďatá>
Rok vytvorenia:	<2014>
Oponentský posudok vypracoval:	PaedDr. Janka Hurayová
Preklad:	PhDr.Viliam Zeman

ISBN 978-80-565-1271-5

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah:

1. Učebný text	4
2. Pracovný list	7
3. Didaktické hry	8
4. Tajnička	9
5. Kvíz	10
6. Obrázok	11

Andrethodo :

1.Sikhľardo teksto	4
2.Buťakero ľil	7
3. Didakticko bavinipen	8
4. Garudi	9
5. Kvizo	10
6. Kipocis	11

Učebný text

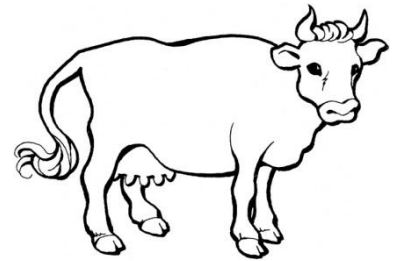
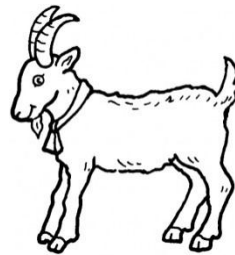
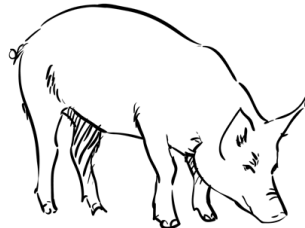
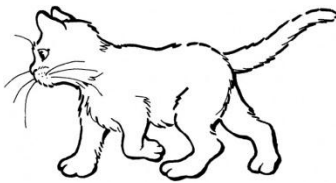
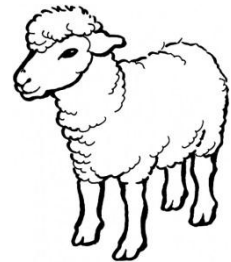
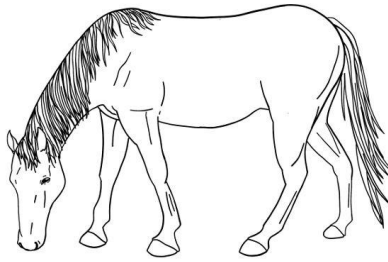
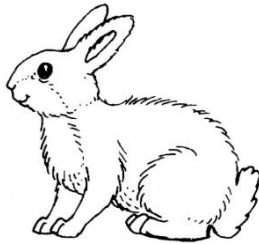
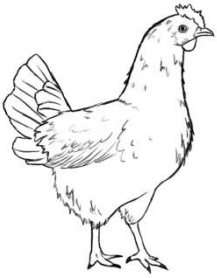
Sikhľardo teksto

Úžitok domácich zvierat

Chasňariben kherutnen džvirosen

Určite poznáš veľa domácich zvierat. Niekoľko z nich môžeš vidieť na obrázkoch nižšie.

Úloha: Pod každý obrázok napíš, aké je to zviera.



Istan prindžares but kherutne džvirosen. Vajkeci andar lende šaj dikhes upro kipocisa teleder.

But'i: Tel sako kipocis irin (pisin) savo hino oda žviros.

Otázky: *Phučibena:*

1. Prečo sa tieto zvieratá nazývajú **domáce**?

*Vasoske pes adala džvirosa vičinen **kherutne**?*

2. Kde tieto zvieratá žijú?

Kaj adala džvirosa dživen?

3. Prečo ich chováme doma?

Vasoske len ľikeras khere?

Domáce zvieratá chová človek preto, aby z nich mal úžitok.

Kherutne džvirosa ľikerel manuš vašoda, te le andar lende ovel chosna.

pozn. Spoločne diskutujte o tom, aký úžitok môže mať človek zo zvierat na obrázkoch v predchádzajúcej úlohe.

Jekethane diskutujinen pal oda, savi chosna šaj ovel mamuše andar džvirina upro kipocisa andre angluni buti.

Úloha: Ku každému zvieraťu napíš aspoň jeden úžitok, ktorý má pre človeka.

But'i: *Ki sako džviros pisin choča jekh chosna, savo le hin vašo manuš.*

Mačka:

Mačka: _____

Koza:

Koza: _____

Kôň:

Grast: _____

Zajac:

Šošoj: _____

Ovca:

Bakri: _____

Kura:

Kachni: _____

Krava:

Guruv: _____

Sviňa:

Baličo: _____

Poznáš ešte iné domáce zvieratá? Ak áno, nakresli ich do okienka a povedz, aký majú pre človeka úžitok.

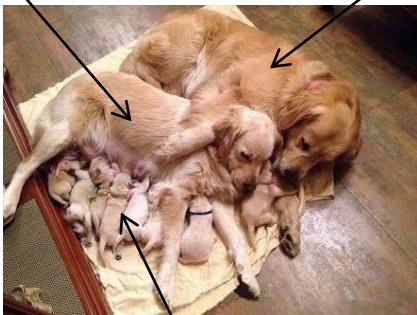
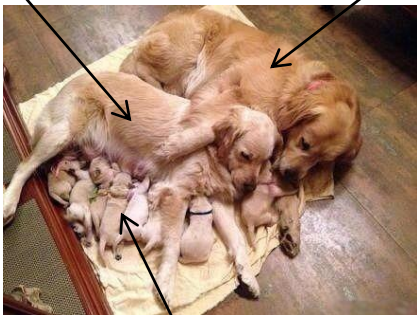
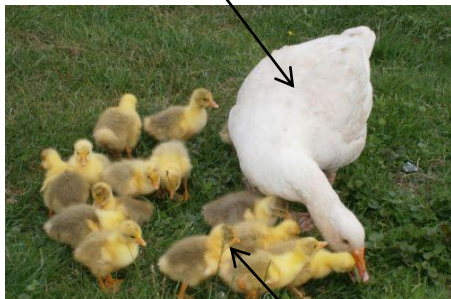
Prindžares mek avera kherutne džvirosa ? Te ova, nakreslin en andri blokori te phen, savo hin len vaš manuš chosna.



Domáce zvieratá vytvárajú rovnako ako všetky ostatné zvieratá, **zvieracie rodinky**. Podobne, ako je to u vás doma – ocko, mamka, dieťa, podobne je to aj u zvierat.

Kherutne džvirosa keren aso sar savore avera džvirosa, **džvirosane famil'iji**. Avka sar hino oda ki tumende khere – dadoro, dajori, čhavoro, avka sar hino oda ki džvirina.

Zvieracie rodinky domácich zvierat: Džvirosane famil'iji kerutne džvirosen :

fenka rikoňi  cikne rikonore šteniatka grasňi	pes rikono  cikne rikonore šteniatka grasňi	hus papiň  papiňore húsatká grast	gunár gunaris  papiňore húsatká grast
kobyła žriebä cikno grajoro	 		kôň

Ďalšie zvieracie rodinky domácich zvierat sa dozvieš, ak správne poskladáš rozhádzané slabiky jednotlivých slov.

Avera džvirosane famil'iji kherutne džvirosen tut dodžaneha, te mištos thoveha jekhetane rozčhivkerde

čhinde lavaandro korkore lava :

KASLIEP _____	HÚTKO _____	KORIATKU _____
KAKAČ _____	ČERKÁ _____	ČIATKAKO _____
KAMAČ _____	CÚRKO _____	KOČIATMA _____
ZAKO _____	PAC _____	ZLIATKOKO _____
RANBA _____	CAOV _____	ŇAJAH _____

VAKRA _____ KÝB _____ KOLIATTE _____

Naučme sa spoločne niečo o niektorých domácich zvieratách:

Sikh'aras amen jekhetane vareso pal varesave kherutne džvirosa:

KURA DOMÁCA

Potravu hľadajú na zemi, pričom zem rozhrabávajú. Kura domáca je dôležitý úžitkový vták. Má telo pokryté perím, ktoré je rozličnej farby. Nohy s pevnými pazúrmí sú dobré na hrabanie. **Kohúty** sa nápadne líšia od **sliepok**. Kohút je väčší a máva pestrejšie farby. Kura žije v krdľoch. Živí sa znom, v rozhrabanej zemi hľadá hmyz a červy. Rozmnožuje sa **vajciami**. Slietka znáša vajíčka, ktoré keď neodoberieme, začne na nich sedieť. Kohút nesedí na vajciach. Po troch týždňoch sa vyliahnu kuriatka.



KACHŇI KHERUTNI Chaben roden upri phuv, pošoda phuv rozhrabinen. Kachňi kherutni hiňi bare chasňalo čiriklo. Tešto la hino učardo porenca, save hine šelijake farbenca. Pindre le zorale pazurenca hine lače upro hrabinipen. **Bašne** pes napadnan el avera khatar **kachňa**. Bašno hino bareder te hin le viragune farbi. Kachňi dživel andro butera. Džidžarel pes zarnoha, andri rozhrabindi phuv rodel kirme. Buteralel pes **jandrenca**. Kachňi lidžal jandre, save kana nalas, sirdel upre lende te bešel. Pal trin kurke aven avri (andaro jandro) kachore.

KAČICA DOMÁCA

Kačice znesú asi 8 až 14 vajec, ktoré sú žltastobiele alebo zelenkasté. Po skončení znášky sedia 22 až 26 dní na hniezde. Po vyliahnutí káčatká nasledujú matku. Kačica sa o ne stará, ale ich nekŕmi. Sú uspôsobené na dlhý pobyt na vode.



KAČKA KHERUTNI Kački zlidžan das 8 – dži 12 jandre, save hine šargoparne vaj zelenkaste. Po agorisal'ipen zlidžipen bešen 22 vaj 26 d'ivesa upro hnizdos. Pal avripe avri kačatkore džan pal daj. Kačka pes pal lende l'ikerel, ale len nadel te chal. Hine kerde pal leskro upro d'ind'ardo ačhiben upro paňi.

HUS DOMÁCA

Hus je väčšia ako kačica. Poskytuje človeka perie, tuk, mäso. Husi sa živia najmä trávou. Husi gágajú. Samica je hus, samec je gunár a mlád'atá sú hásatká.

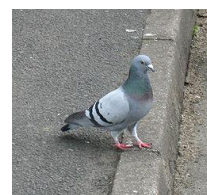
PAPIŇ KHERUTNI Papiň hiňi bareder sar kačka. Del manušeske pora, žiros, mas. Papiňa pes džidžaren čarastar. Papiňa gagotinen. Džuvl'ari hin papiň, muršoro hino gunari te ciknore hine papiňore.



HOLUB DOMÁCI

Holub domáci vták. Je chovaný pre mäso, ako druh zábavy a športu alebo pre poštové účely. Holuby žijú v krdľoch.

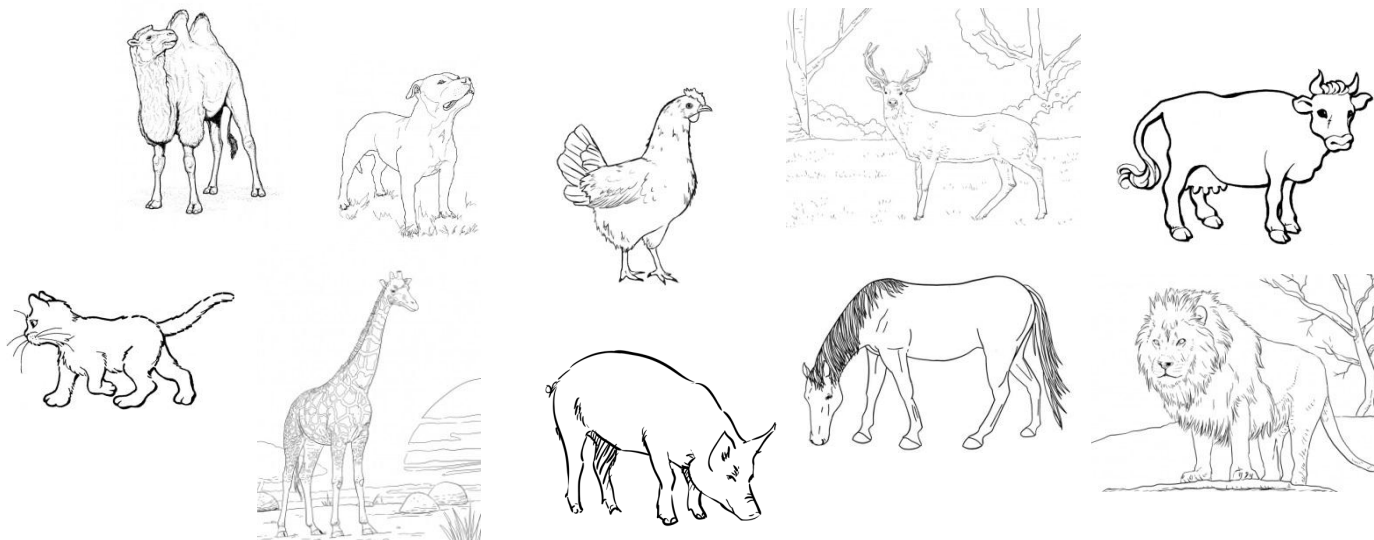
HOLUBO KHERUTNO



Holub kherutno čiriklo. Hino l'ikerdo vaš mas, vaj sorta zabava te športov aj vaš poštove chosni. Holubi dživen andro butera.

Pracovný list But'akro l'il

- Zakrúžkuj zelenou farbičkou domáce zvieratá. Obrázky si môžeš vyfarbiť.**
Thov andri kerekica želena farbičkaha kherutne džvirosa. Kipocisa šaj tuke farbinnes avri.



- Doplň zvieracie rodinky domácich zvierat: Pherd'ar džvirikane fami'l'iji kherutne džvirosen :**

Mačka Mačka _____

Krava Guruvni _____

Hus Papiň _____

Koza Koza _____



- Spoj zviera s bublinou, ktorá ho opisuje. Vrasar džviros bulkaha, savi la pisinell avri.**

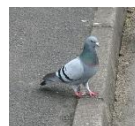
But časos travinel andro paňi te nadel te chal peskre ciknen.

Veľa času trávi vo vode a nekrmí svoje mláďatá.



Hiňi bareder te dživel mek la čaraha.

Je väčšia a živí sa najmä trávou.



Dživel pes zarnoha ta lakre pindre hine lače upro hrabinitpe.

Živí sa zrnom a jej nohy sú dobré nahrabanie.



L'ikerel pes vaš športo te dživel andro but.

Chová sa pre šport a žije v krdľoch.



Didakické hry Didaktické khelibena

1. Námetová hra – Na domáce zvieratká /podobná hre Activity/

Učiteľ napíše na jednotlivé lístočky niekoľko domácich zvierat. Lístočky vloží do krabičky, poriadne ňou zamieša. Podľa určeného poradia si žiaci po jednom vyťahujú z krabičky lístočky a ich úlohou je dané zviera:

- a) stvárniť pohybom
- b) vydať zvuky, ktoré dané zviera vydáva
- c) opísať dané zviera podľa výzoru
- d) začať zviera kresliť na tabuľu

Hneď ako niektorý žiak vie, o aké zviera ide, prihlási sa. Ak uhádne správne, pokračuje v hre on.

1. Ideovo baviben – Upro kherutne džvirosa (maj ajso bavinipe Activity)

Učiteľis napisinla upro korkore lilora vaj keci kherutne džvirosen. Lilora thovela andre škatuľa, lače laha mišinla. Pal phendo peske siklovne cirden andar škatuľa lilora te lengra bu'aha hino, dino džviros :

- a) kerel čalavibeha*
- b) del avri hanga, save dino džviros del avri*
- c) opisinel dino džviros pal dičhiben*
- d) začňinel te kreslinel dino džviros upri tabuľa*

Mind'ar sar varesavo siklovno džanel, pal savo džviros džal, hazdel vast. Te džanel avri, džal dureder andro kheliben jov.

2. Puzzle - domáce zvieratá

Učiteľ má pripravené obrázky domácich zvierat na papieri formátu A4. Obrázky musí rozstrihať na niekoľko častí. Náročnosť môže voliť, podľa šikovnosti žiakov.

Úlohou žiakov je v čo najkratšom čase poskladať čo najkrajšie dané zviera, ktoré je ukryté v rozstihanych obrázkoch. Žiak, ktorý úlohu splní ako prvý získa odmenu.

2. Puzzle – kherutne džvirosa

Učiteľis hine richtinde kipocisa kherutne džvirosen upro papiris formato A4. Phučibena mušinel te roztrihinel upro vaj keci kotora. Mangavitno šaj kidel avri, pal šikovnosť'a siklovnen.

Bu'la sikhlovnen hiňi andro so najcharneder časos te sthovel dino džviros, savo hino garudo andro roztihome kipocisa. Siklovno, savo bu'i kerla sar peršo chudela peske davkerdo vaš bu'i.

3. Je to pravda? Nie je to pravda? /výroky/

Učiteľ hru začne. Vysloví nejaký výrok, alebo tvrdenie o domácich zvieratách. Ak učiteľ povie pravdu, žiaci ukážu smajlíka, ktorý sa usmieva. Ak učiteľ nepovie pravdu, žiaci ukážu smajlíka, ktorý je smutný. Takúto nepravdu musia žiaci premeniť na pravdu a naopak. Žiak, ktorý bude ako prvý vedieť opraviť učiteľa pokračuje v hre a uvádza ďalší výrok. Môžu to byť tvrdenia typu:

Mačka nie je domáce zviera. ☹

Holub žije v krdľoch. ☺

Hus má menšie telo ako kačka. ☹

Mačka, kocúr, kocúriatko. ☹

Koza, cap, kozliatko. ☺

Žirafa nie je domáce zviera. ☺

3.Hin oda čačipen ? Nane oda čačipen ? (phende lava)

Učiteľis kheliben začninel. Phenel avri daresavo phendo, vaj terd'ol pre peskro pal kherutne džvirosa. The učiteľis phenel čači-pe, siklovne sikhaven smajliko, savo pes asal. The učiteľis naphenel čači-pe, siklovne sikhaven smajliko, savo hino pharejileskero. Ajsavo načačipen mušinen siklovne te visarel upro čačipen te visardes. Siklovno, savo džanela peršo te lačharel učiteľis džal dureder andro kheliben te anel aver phendo. Šaj oda oven terd'ovipena upro peskro tipo :

Mačka nane kherutno džviros. ☹

Holubo dživel andro butera. ☹

Papiňa hino cikneder tešto sar kačka. ☹

Mačka, kocuris, kocurikoro. ☹

Koza, capos, kozicoro. ☹

Žirafa, nane kherutno džviros. ☹

4. Hádaj, na aké domáce zviera myslím?

Hru začne učiteľ, predvedie deťom správny opis zvieraťa, na ktoré myslí. Myslím na zviera, ktoré má 4 nohy. Telo má bielej farby. Srst' tohto zvieraťa je huňatá a kučeravá a strihá sa. Zviera, na ktoré myslím má malé jahniatka. Aké je to zviera? Úlohou žiakov je hádať, na aké zviera učiteľ myslí. Žiak, ktorý správne uhádne zviera, na ktoré učiteľ myslí môže ako ďalší v poradí opisovať zviera, na ktoré myslí on.

4.Hadin, upri save kherutne džvirosa gondolinav ?

Kheliben začninel učiteľis, sikavel čhavorenge opisís džvirosa, upro savo gondolinel. Gondolinav upro džviros, savone hine 4 pindre. Tešto hino parno farba. Dzar adale džvirosa hiňi dzarali te kondrali te strihinel pes. Džviros, upri savo gondolinav hin cikne bakrore. Ale hin oda džviros ? Buti siklovnem hin te hadinel, upri savo džviros učiteľis gondolinel. Siklovno, savo mište hadinla džviros, upri savo učiteľis gondolinel sar šaj aver andro rado opisinel džviros, upri savoneste gondolinel jov.

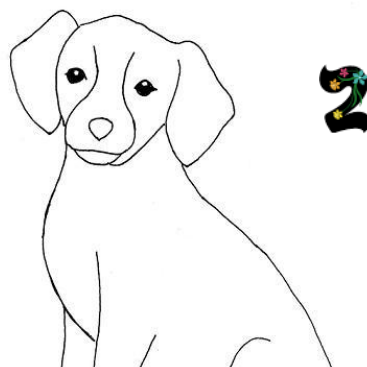
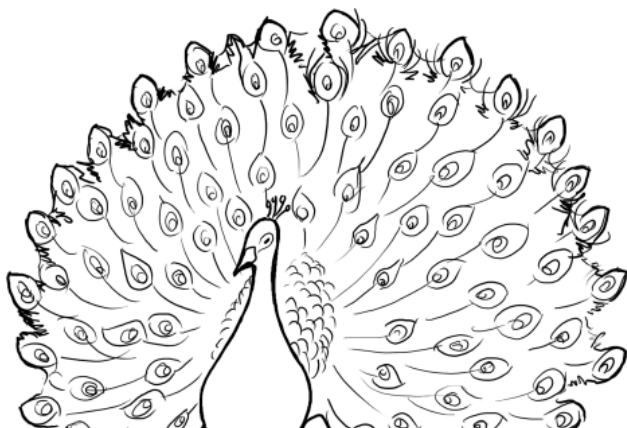
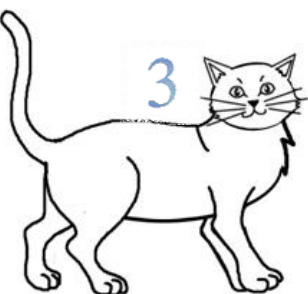
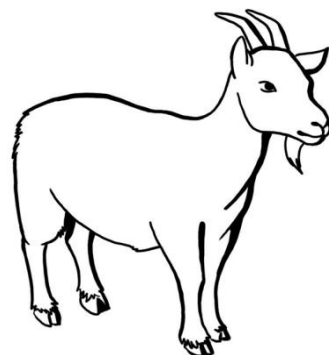
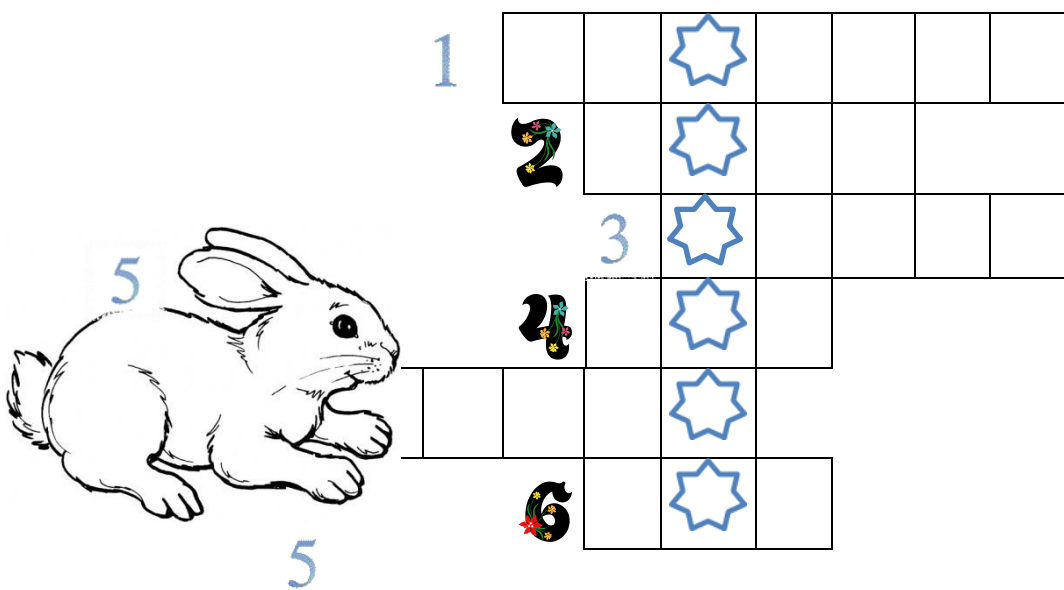
Tajnička Garudi

pozn. Tajničku odporúčam použiť na upevnenie učiva, na záver vyučovacej hodiny ako zopakovanie. Žiaci dopĺňajú do tajničky jednotlivé zvieratá podľa obrázka s príslušným číslom tajničky. Po každom doplnení jednotlivého zvieratá môžu viesť krátky rozhovor o zvierati.

pozn. Garudi odphenav te chasñarel upro prikeriben sikhľuvibena, upro agor sikhľaribni ora sar phendo mek jekhvar. Siklovne dothoven andri garudi korkore džvirosa pal kipocis le peribeha čisloha garud'a. Pal sako dothoviben korkore džvirosa šaj kerel charno vakeriben pal o džvirosa.

Úloha: Ak vyriešiš správne tajničku, dozvieš sa, ako sa nazývajú zvieratá o ktorých sme sa na dnešnej hodine učili. Jednotlivé obrázky zvierat si môžeš vyfarbiť.

Bu'ri : The džaneha avri mištes garudi, dodžaneha tut, sar pes vičinen džvirosa pal save amen sikhľ'ovasahi. Korkore kipocisa džvirosen šaj tuke farbines.





KVÍZ

- na tému domáce zvieratá a ich mláďatá



Úloha: Zakrúžkuj správnu odpoveď.

1. Ovca je:

- a) domáce zviera
- b) lesné zviera
- c) exotické zviera

2. Správna zvieracia rodinka je:

- a) hus, husák, húsatko
- b) hus, káčer, húsatko
- c) hus, gunár, húsatko

3. Ktoré zviera je chované pre poštové účely?

- a) sýkorka
- b) holub
- c) mačka

4. Aký úžitok má človek zo sliepky?

- a) mäso a vajcia
- b) mäso a mlieko
- c) mlieko a vajcia

5. Hus je:

- a) rovnako veľká ako kačica
- b) menšia ako kačica
- c) väčšia ako kačica

6. Správna zvieracia rodinka je:

7. Domáce zvieratá sú:

- a) kôň, hus, holub, pes
- b) žirafa, slon, zebra, hroch
- c) veverička, žaba, rys, medveď

8. Domáce zviera s farebným perím je:

- a) kačka
- b) kohút
- c) hus

9. Strážca domu je:

- a) koza
- b) mačka
- c) pes

10. Zviera, ktoré pomáha na poli je:

- a) kôň
- b) pes
- c) holub

11. Biele perie a oranžový zobák má:

- a) kačka
- b) sliepka
- c) hus

12. Správna zvieracia rodinka je:

- a) kohút, kohútica, kohútiatko
- b) kohút, sliepka, kohútiatko
- c) kohút, sliepka, kuriatko

KVIZO

upro dumakro koter kherutne džviroso te lengre cikne.

But'i : Ker kereka upro mišto odpheniben.

1. Bakro hino :

- a) *kherutno džviroso*
- b) *vešuno džviroso*
- c) *eksoticko džviroso*

2. Mišto džvirinakri famil'ija hiňi :

- a) *papiň, kačeri, papiňori*
- b) *papiň, gunaris, papiňori*
- c) *papiň, gunaris, papiňori*

3. Savo džviroso hino l'ikerdo vaš poštovo chasna ?

- a) *sikorkica*
- b) *holubo*
- c) *mačka*

4. Savi chasna hin manuše andaro kachňa ?

- a) *mas te jandre*
- b) *ma ste thud*
- c) *thud te jandre*

5. Papiň hiňi :

- a) *aso sar bari kačka*
- b) *cikneder sar kačka*
- c) *bareder sar kačka*

6. Mišto kherutno famil'ja hiňi :

- a) *bašno, bašňi, bašnororo*
- b) *bašno, kachňi, bašnororo*
- c) *bašno, kachňi, bašnororo*

- a) *mačka, kocúr, mačiatko*
- b) *kocúrka, kocúr, kocúriatko*
- c) *mačka, mačiak, mačiatko*

7. Kherutne džviroso hine :

- a) *grast, papiň, holubo, rikono*
- b) *žirafa, elefantos, zebra, hrochos*
- c) *mokuška, žamba, risos, medved'is*

8. Kherutno džviroso farebne porenca hino:

- a) *račňi*
- b) *bašno*
- c) *papiň*

9. Vartašis khera hin :

- a) *koza*
- b) *mačka*
- c) *rikono*

10. Džviroso savo ažutinel upri mal'a hin :

- a) *grast*
- b) *rikono*
- c) *holubo*

11. Parne pora oranžovo piskos hin :

- a) *račňi*
- b) *kachňi*
- c) *papiň*

12. Mišto kherutno famil'ija hiňi :

- a) *mačka, kocuris, mačkori*
- b) *kocurica, kocuris, kocuratkoro*
- c) *mačka, mačako, mačkori*

OBRÁZOK

KIPOCIS

Úloha: Pozoruj obrázok a povedz, čo všetko na ňom vidíš. Rozhovor o obrázku a živote na ňom.

But'i : Merkin kipocis tep hen, so savoro upri leste dikhes. Vakeriben pal kipocis te džživipen pri leste.

